

ARTIKKELI

<https://doi.org/10.33350/ka.112083>

Kulttuuribunkkerin valtaus tilana, paikkana ja kenttänä – Tulkintoja museoarkiston valokuvista nuorten talonvaltauksesta 1980-luvun lopun Joensuussa

Reetta-Mari Kellokoski & Ari Sivenius

Artikkelissa tarkastellaan talonvaltausvalokuvia representaatioina. Tutkimuksessa kysytään, miten Joensuussa vuonna 1989 tapahtunut Kulttuuribunkkerin valtaus esitetään valokuvissa. Tutkimusaineisto koostuu Pohjois-Karjalan museon arkistossa säilytettävistä valokuvista. Artikkelin teoriaohjaavassa analyysissä syvennyttään tulkitsemaan seitsemää Viikko Pohjois-Karjala ja Karjalan Maa -lehtien kuvakoelmien valokuvaa tilan, paikan ja kentän käsitteiden avaaman ymmärryksen kautta. Kulttuuribunkkerin valokuvat ilmentävät talonvaltaukseseen osallistuneiden kohtaamista ja kuvista paljastuvaa monikerroksisuutta. Talonvaltaustoiminta kuvastuu keskinäisenä yhteisöllisyytenä, joka edustaa nuorille mahdollisuutta ja vaatimusta muutokseen. Toisaalta nuorten toiminta näyttäytyy laittomana ja yhteiskunnallisia normeja rikkovana. Valokuvat Kulttuuribunkkerin valtauksesta haastavat ja vahvistavat totuttuja käsityksiä talonvaltauksesta.

Johdanto

”Oli tila ja oli tarve”. Paikallinen nuorisoryhmittymä oli vuonna 1989 neuvotellut jo vuoden ajan Joensuun kaupungin kanssa nuorille osoitettavista poikkikulttuurisista toimintatiloista – tuloksetta. Nuoret olivat kyllästyneitä puheisiin ja kaipasivat konkreettisia tekoja. Runsaat sata nuorta järjesti ensimmäisenä huhtikuuta Joensuun torilla mielenosoituksen kulttuuritilan puolesta harhautukseksi viranomaisille. Samaan aikaan nuoret valtasivat itselleen Kulttuuribunkkerin, Hankkijan talona tunnetun varastorakennuksen. (Lipponen 2012.)

Talonvaltauksella tarkoitamme kiinteistössä asumista tai sen muuta käyttöä ilman omistajan suostumusta (Aguilera 2013, 211; Jokela 2017, 65; Pruijt 2013, 19). Kiinteistön omistaja voi olla julkinen instituutio, yksityinen henkilö, yritys tai organisaatio (Dee 2013; Cattaneo & Martínez 2014, 2; Manjikian 2013). Kulttuuribunkkerin valtauksella nuoret oletettavasti tavoittelivat hierarkiattomia, kaikille avoimia tiloja toteuttaa itseään (Lipponen 2012) sosiaalisesti ja poliittisesti (Stranius 2008, 30–31). Valtaustoiminta haastoi yhteiskunnan normeja, ja Kulttuuribunkkerin valtaus päättyikin viiden vuorokauden kuluttua,

kun Joensuun kaupunginvaltuusto oli tehnyt päätöksen olla antamatta tilaa nuorten käyttöön. Tämän jälkeen poliisit tyhjensivät rakennuksen (Lipponen 2012).

Tässä artikkelissa tutkimme Joensuussa vuonna 1989 tapahtunutta Kulttuuribunkkerin valtausta esittäviä valokuvia.¹ Kysymme, miten Joensuussa vuonna 1989 tapahtunut Kulttuuribunkkerin valtaus esitetään valokuvissa. Aineistomme koostuu Pohjois-Karjalan museon arkistossa säilytettävistä valokuvista, joiden sisällöt keskittyvät Pohjois-Karjalan ja Laatokan Karjalan alueisiin (Raninen-Siiskonen 2017). Artikkelissa syvennymme tulkitsemaan valitsemaamme seitsemää valokuvaa Kulttuuribunkkerin valtauksesta. Nämä valokuvat ovat yksi mahdollinen representaatio (Hall 2013) talonvaltauksesta, ja ne tuottavat kohteestaan tapauskohtaisen, tulkinnallisen kuvauksen. Teoriaohjaavan analyysimme lähtökohdiana on talonvaltauksesta, tilasta, paikasta ja kentästä (esim. Massey 2008; Logan 2012; Bourdieu 1998) käyty keskustelu ja käsitteellinen ymmärrys.

Talonvaltaus nuorten arkipoliittisena ja kulttuurisena toimintana

Analyysimme kohteena olevien valokuvien tulkinnan taustaksi käsittelemme aluksi nuorten talonvaltausten yhteiskunnallisesta merkityksestä käytyä teoreettista keskustelua. Nuoret ovat olleet keskeisessä roolissa moderneissa, urbaaneissa talonvaltauksissa, jotka alkoivat Euroopassa 1960-luvulla (Pruijt 2013; van der Steen, Katzeff & van Hoogenhuijze 2014, 8–9). Näiden talonvaltausten taustalla ovat korostuneet poliittiset tavoitteet ja yhteiskunnallisessa keskustelussa vähälle huomiolle jääneet ilmiöt. Talonvaltauksia on tehty myös asunnottomuuden ja vaihtoehtoisten asumisstrategioiden kuten yhteisöllisen asumisen vuoksi sekä kiinteistöjen suojelun takia. (Cattaneo & Martínez 2014, 2; Lukkarinen 2012, 193; Pruijt 2013.) Nuorten toteuttamat talonvaltauksiset ovat 1970-luvulta alkaen olleet merkittävä tekijä arjen politiikassa. Talonvaltaajat ovat tuoneet esille vaihtoehtoista musiikkia ja taidetta ja vaikuttaneet näin paikalliseen kulttuuriseen ilmapiiriin. (van der Steen ym. 2014, 8–9.)

Talonvaltauksiset olivat osa Euroopassa 1980-luvulla esiintyneitä urbaaneja nuorisomelakoita. Tuolloin talonvaltausliike keskittyi autonomisten sosiaalikeskusten luomiseen sekä vaihtoehtoisten elämäntapojen edistämiseen, sillä nuoret vaikuttivat menettäneen uskoaan yhteiskuntaan, hyvinvointivaltioon, poliittisiin puolueisiin ja talouteen. Autonomisella sosiaalikeskuksella tarkoitamme käyttäjiensä ylläpitämää, yhteiskunnan instituutioista irrallista yhteisötilaa. (Ks. Luhtakallio 2008, 39; Jokela 2017, 66; Mikola & Stranius 2008.) Suomessakin talonvaltauksista oli tullut erityisesti nuorison toimintamuoto vuoden 1979 Lepakkoluolan valtauksen ja vuonna 1986 Helsingissä syntyneen asuntopoliittisen Freda 42 -talonvaltausliikkeen myötä (Mikola 2008, 17–18; Lukkarinen 2012, 193; Wallin 2008, 9). Talonvaltauksilla nuoret halusivat perustaa omaehtoisia kulttuurikeskuksia. Pääkaupunkiseudulla talonvaltausten taustalla oli myös nuorten heikko asuntotilanne. (Wallin 2008, 9; Mikola 2008, 17.) Joensuun Kulttuuribunkkerin valtaus vuonna 1989 ajoittuu tähän talonvaltausten aaltoon ja sen tavoitteena oli tilan hankkiminen nuorten kulttuuritoiminnalle (ks. Lukkarinen 2012).

Talonvaltauksiset eivät ole ensisijaisesti neuvottelua omistajuudesta, vaan poliittisille talonvaltaajille valtaus on keino ilmaista itseään ja tarpeitaan sekä tuoda esiin yhteiskuntaan liittyviä epäkohtia, kuten kaupunkitilan käyttöön ja kontrollointiin liittyviä kysymyk-

---

¹ Tutkimuksen taustalla on Pedagogical Tact -hanke (Sivenius 2018–).

siä (Luhtakallio 2008, 41; Salasuo 2008, 70; Vapaa Helsinki -kollektiivi 2008; Wallin 2008, 9–10). Talonvaltauksella kritisoidaan myös kapitalismia ja neoliberalismia: omaisuuden ja sitä kautta tilan saavuttaminen ei ole kaikille yhtäläisellä tavalla mahdollista (Cattaneo & Martínez 2014, 3–4). Talonvaltausta voidaan luonnehtia kulttuuriseksi ja ideologiseksi kamppailuksi hallinnasta ja vapaudesta (Salasuo 2008, 70; Simonen 2008, 45).

Talonvaltaajanuoret ottavat toiminnallaan vallan omiin käsiinsä. Aktiivinen kansalaisuus on yhteiskunnassamme julkishallinnon edistämä päämäärä, mutta talonvaltausta ei perinteisestä poikkeavana ja normeja rikkovana osallistumismuotona mielletä myönteiseksi aktiivisuudeksi. Omaehtoisuudessaan se ei sovi aikuisten nuorille suunnittelemiin vaikuttamiskanaviin, joita ovat esimerkiksi oppilaskunnat. Nuorilla on oikeus osallistua, mutta vain aikuisten ja yhteiskunnan määrittelemällä tavalla. (Häikiö & Snellman 2017, 118–119; Simonen 2008, 44–45.) Autonomisena, laittomana toimintana talonvaltaus sivuuttaa totutut julkishallinnon päätöksenteon prosessit. Sen voidaan alakulttuurisena toimintana nähdä jopa uhkaavan nykyistä yhteiskuntajärjestelmää. (Lukkarinen 2012, 202; Simonen 2008, 45.)

Nuoret talonvaltaajat eivät ole vielä yhteisönsä täysivaltaisia jäseniä, vaan aikuiset kontrolloivat heidän toimintaansa. Nuoruutta verrataan ja peilataan aikuisuuteen: esimerkiksi aikuiseksi kasvaminen liitetään normien täyttämiseen ja vastuullisuuteen (ks. Aapola & Kaarninen 2003, 12–13; Jokinen 2014, 250–251; Laakkonen 2015, 4–10; Sugarman 2004, 10, 44). Talonvaltaajat kohdistavat odotuksia ympäröivään yhteiskuntaan. Samalla yhteiskunta odottaa nuorilta tietynlaista toimintaa ja käytöstä. Leimaamalla talonvaltaus etenkin nuorison toiminnaksi voidaan sivuuttaa talonvaltaajien poliittiset viestit (Lukkarinen 2012, 197; ks. Jokela 2017, 68–70). Taloja valtaavat nuoret voidaan nähdä tilanteessa joko uhreina tai uhkana, ja molemmissa tapauksissa ratkaisuna esitetään tyypillisesti kontrolli, ei vapauden tarjoaminen nuorille (Lukkarinen 2012, 197). Talonvaltauksessa on konkreettisen tilan lisäksi kyse valtauksen vaikutuksista kaupungissa elämisen ehtoihin (Stranius 2008, 32; Wallin 2008, 10–11). Taustalla ovat tilojen ja rakennusten ohella mielikuvat ja ajattelutavat siitä, mitä yhteiskunnassamme pidetään mahdollisena ja mikä on nuorelle sopiva rooli.

Tilan, paikan ja kentän käsitteet tulkintakehyksinä

Tarkastelemme seuraavassa tilan, paikan ja kentän käsitteitä osana teoriaohjaavaa analyysiamme. Katsomme tilan ja paikan olevan osa ihmisen maailmassa olemisen tapaa, ja niillä on merkitystä yksilön elämän rakentumisessa, osallisuudessa ja sosiaalisessa toiminnassa (Laitinen 2004a; Hyvärinen 2014; Massey 2008). Tilallisuuden kautta ihmiset jäsentävät itseään ja ympäristöään. Ihmisten ja asioiden kohtaaminen tapahtuu tilassa, jota tuotetaan sosiaalisesti, materiaalisesti ja symbolisesti (Massey 2008; Hyvärinen 2014, 16–19; Löw 2016; Logan 2012, 508). Tilan voi katsoa muodostuvan myös yksilöiden aikaansaamien yhteiskunnallisten ilmiöiden seurauksena (Hyvärinen 2014). Bourdieu (1998, 43–44) luonnehtii sosiaalista maailmaa relationaaliseksi tilaksi, joka koostuu ihmisten välisistä suhteista ja jatkuvasta liikkeestä (ks. Hilgers & Mangez 2015, 5; Löw 2016, 151–154).

Paikka muotoutuu tilasta tai tilaan jaettujen kokemusten, identiteetin, muistojen ja historian sekä yhteisen toimintakulttuurin kautta (Gieryn 2000; Gruenewald 2003, 623; Laitinen 2004a, 6–8). Sen ymmärtäminen on vuorovaikutuksellista. Maantieteellisen sijainnin ja materiaalsen muodon lisäksi paikoille ovat ominaisia niihin liitetyt merkitykset ja arvot, jotka muokkautuvat eri aikoina ja eri kulttuurien aikaansaamina (Gieryn 2000, 465; Hyvä-

rinen 2014, 16). Paikoilla on henkinen, sosiaalinen, poliittinen ja emotionaalinen merkitys yksilön mentaalisisä topografiassa (Laitinen 2004b, 130). Paikka voidaan käsittää esimerkiksi turvalliseksi tai vaaralliseksi, omaksi tai vieraaksi (Gieryn 2000, 464–466). Paikoissa on omaleimaista voimaa. Yksilö elää elämänsä paikoissa ja tämä vaikuttaa hänen identiteettinsä muotoutumiseen (ks. Gruenewald 2003; Hyvärinen 2014). Pedagogisesti paikat ovat kokemuksen keskuksia, jotka opettavat maailmasta, elämästä ja maailmankatsomuksesta, suotavista ja ei-suotavista asioista (ks. Gruenewald 2003).

Tilat ja paikat vaikuttavat ihmisen toimintaan, ja toisaalta ihmisellä on mahdollisuus muuttaa niitä toiminnallaan (Hyvärinen 2014, 16; Logan 2012, 508). Ne tuottavat ja ylläpitävät sosiaalisia jakoja yhteiskunnassamme (Bourdieu 1998, 44–46; Jenkins 1992, 55–57; Salminen 2013, 25–26). Tiloissa ja paikoissa käytetään valtaa: maantieteellinen sijainti, tilan kehitys ja paikan symboliset merkitykset luovat mahdollisuuksia ihmisten kontrollointiin sekä vallan ja pääoman jakamiseen (Gieryn 2000, 474–475; Gruenewald 2003, 632). Bourdieu (1998, 44) kuvaa yhteiskuntaa sosiaalisiksi tilaksi, joukoksi toisistaan eroavia ja toistensa suhteen määrittyviä asemia. Tässä erojen järjestelmässä ihmiset kamppailevat tilasta ja erilaisista pääoman lajeista niin sosiaalisessa ja fyysisessä todellisuudessa kuin symbolisesti (Bourdieu 1998, 44).

Bourdieu kutsuu sosiaalista tilaa myös vallan kentäksi, jota hallitsevat monella sosiaalisella kentällä samaan aikaan oleskelevat ihmisten muodostamat yhteisöt (Bourdieu 1998, 47; Thomson 2014, 68). Vallan kenttä koostuu kasvatuksellisesta, poliittisesta, byrokraattisesta ja taiteen kentästä (Thomson 2014). Kamppailu vallan kentällä on sidoksissa kentän yksilöiden ja yhteisöiden omaaman kulttuurisen ja taloudellisen pääoman määrään: esimerkiksi talonvaltaus vaarantaa kentällä vallitsevan pääomalajien välisen tasapainon (ks. Bourdieu 1998, 46). Vallan kenttään kuuluvalla poliittisella kentällä kamppailuun liittyvät fyysisen tilan lisäksi myös ajankohtaiset yhteiskunnalliset jännitteet. Kentän toimijoiden asemasta kentällä voidaan päätellä heillä olevan pääoman määrää. (Kauppi 2006, 170–171; Salminen 2013, 25–26.)

Tässä artikkelissa käytämme kentän käsitettä avaamaan talonvaltausta yhteiskunnallisesti muodostuneena sosiaalisen tilan ilmiönä. Kentät ovat sosiaaliseen tilaan muodostuvia areenoita, joilla toimijat, yksilöt ja instituutiot kamppailevat resursseista ja asemista sekä taloudellisesta, kulttuurisesta, sosiaalisesta tai symbolisesta pääomasta (Bourdieu 2018, 87–91; Jenkins 1992, 52–53; Salminen 2013, 25–26; Thomson 2014, 66–67). Kentällä käydään symbolista kamppailua. Bourdieu tarkoittaa tällä epäsuoria ja kulttuurisia mekanismeja, joilla yhteiskunnissa tuotetaan järjestystä ja sosiaalisia pidäkkeitä suoran, pakottavan sosiaalisen kontrollin sijaan (Jenkins 1992, 65–66). Siellä vallitsee normatiivisiin arvoihin ohjaavia, toimintaa sääteleviä ja sanktioita asettavia sääntöjä, joita symbolisessa kamppailussa usein kyseenalaistetaan. Kamppailussa on häviämisen ja voittamisen lisäksi kyse menestykseen tai häviöön johtavien strategioiden muodoista sekä kamppailuun osallistuvien välisestä sopimuksesta siitä, mikä on taistelun arvoista. (Bourdieu 1985, 107; Ferrare & Apple 2015, 47–48; Jenkins 1992, 52.)

Symbolisen kamppailun tavoitteena on ryhmien ja niiden välisten suhteiden, rajojen ja hierarkioiden muokkaaminen. Tämä tapahtuu muuttamalla tapaa, jolla ryhmät havaitsevat itsensä ja muut ryhmät. Käsillä olevassa artikkelissa tällaisia ryhmiä edustavat tulkittavissa valokuvissa esitetyt talonvaltaajanuoret, viranomaiset ja ympäröivä yhteiskunta. Symbolisessa kamppailussa on merkityksellistä symbolinen pääoma, jota eri ryhmät tavoittelevat osallistumisellaan. Symbolinen pääoma on sosiaalista statusta, uskoa vallan omaamiseen ja siihen, että symbolisen pääoman omaaja pystyisi saavuttamaan mahdollisimman itsenäisen aseman omasta näkökulmastaan. (ks. Bourdieu 2018, 87–91.)

Tutkimuskysymys, aineisto ja analyysin kuvaus

Tutkimuksessa kysymme, miten Joensuussa vuonna 1989 tapahtunut Kulttuuribunkkerin valtaus esitetään valokuvissa. Tutkimus avaa visuaalisen näkökulman nuorten talonvaltauksen merkitykseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun valokuvien kautta. Aineistonkeruu ja tutkimuskysymyksen muotoutuminen alkoivat tutustumisella Pohjois-Karjalan museon valokuvakokoelmiin, joihin museo tallentaa aineistoa Pohjois-Karjalasta ja Laatokan Karjalasta (Raninen-Siiskonen 2017). Valitsimme tulkinnan kohteiksi nuorisokulttuuria esittävät valokuvat: kävimme ensimmäiseksi läpi arkistolaatikon, johon museo oli sijoittanut pääaiheeltaan nuorisoon ja lemmikkeihin liittyviksi määritetyt valokuvat. Löysimme 82 valokuvaa, joiden tulkitsimme liittyvän nuoriin sekä nuorisokulttuuriin ja -politiikkaan. Huomiomme kiinnittyi talonvaltausta esittäviin valokuviin, joista neljä liittyi Joensuun vuoden 1979 talonvaltauksen ja neljä Joensuun vuoden 1989 Kulttuuribunkkerin valtauksen. Nämä valokuvat ja niiden sijoittaminen nuorisoa esittävien valokuvien joukkoon suuntasivat kiinnostustamme juuri talonvaltausta esittävien valokuvien tulkitsemiseen sekä nuoruuden ja talonvaltauksen välisten yhteyksien tarkasteluun.

Päätimme tarkastella tässä artikkelissa vuoden 1989 Kulttuuribunkkerin valtausta, sillä siihen liittyvät valokuvat olivat monipuolisempia ja kuvasivat yksityiskohtaisemmin valtaajia ja heidän toimintaansa. Valokuvaaja oli taltioinut kyseistä talonvaltaustapahtumaa myös vallatun kiinteistön sisätiloista käsin. Kartoitimme museon kokoelmista lisää Kulttuuribunkkerin valtauksen liittyviä valokuvia museon kokoelmanhallintajärjestelmän kautta. Kulttuuribunkkeri- ja talonvaltausaiheisten hakujen perusteella toinen artikkelin kirjoittajista kävi läpi viisi muuta valokuvia sisältävää arkistolaatikkoa. Yhteensä valtauksen liittyviä valokuvia löytyi 28. Tutkimusmielenkiintomme ja sen hetkisen ymmärryksemme pohjalta rajasimme analyysimme kohteeksi seitsemän Kulttuuribunkkerin valtauksen eri vaiheita ja eri näkökulmia esittävää valokuvaa.

Valokuvien käyttöön pyydettiin museolta lupa. Tutkimuksessamme emme ole kiinnostuneita valokuvien taustatiedoista sinänsä, mutta artikkelissa käytetyistä kuvista on varmistettu niiden liittyminen Kulttuuribunkkerin valtauksen ja pyritty perehtymään valtauksen tapahtumien kulun pääpiirteisiin. Valokuvaajien henkilöllisyys ei ole tiedossa. Artikkelissa käytetyt valokuvat kuuluvat *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden ja *Karjalan Maa* -lehden kuvakokoelmiin. Ne on lahjoitettu museolle mahdollisesta lehtiartikkelista irrallisena, joten niiden journalistisesta käyttöyhteydestä ei ole tietoa. Maininnat kuvakokoelmien nimistä valokuvien yhteydessä johtuvat museon julkaisukäytäntöihin liittyvistä ehdoista. Valokuvia ei ole muokattu analyysia varten.

Kulttuuribunkkerin valtausta esittäviä valokuvia tulkitsemme teoriaohjaavasti (ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2018) tilan, paikan ja kentän käsitteiden avulla. Valtausta esittäviä valokuvia lähestymme representaatioina. Stuart Hallin (2013, 7–11) ajattelua mukaillen ja soveltaen ymmärrämme representaation tulkinnalliseksi prosessiksi, jossa tutkijoina tuotamme hermeneuttisesti merkityksiä kulttuurissa jaettujen käsitteiden avulla kielellisesti. Toisin sanoen esimerkiksi visuaalinen kulttuuri asettaa ehtonsa tapaamme ymmärtää ja tulkita valokuvissa esitettyä (ks. Chaplin 1994; Knowles & Sweetman 2004; Pole 2004; Rose 2014; Seppänen 1997; Stimson 2005).

Tiivistetysti representaatio on esittämistä, edustamista ja näkyväksi tekemistä. Kantilaisittain (2013) representaatiolla (Vorstellung) tarkoitamme pelkistetyimmillään sitä, että havaitsemme tulkinnanvaraisesti talonvaltausvalokuvan joksikin, joka esittää jotakin jollekin. Kuva voi välittää tulkitsijalleen erilaisia viestejä ja edustaa eri merkityksiä (ks. Martin & Martin 2004, 19; Hietaharju 2006; Hall 2013). Tässä viitekehyksessä teoriaohjaava

lähestymistapamme, tilan, paikan ja kentän käsitteet, on myös representaatio. Valokuvat Kulttuuribunkkerista esittävät hetkeä ja tilaa vain rajatuista ja valikoiduista näkökulmista (ks. Bourdieu 1965, 184; Pienimäki 2013; Pole 2004, 4–5; Sontag 1984, 153, 156).

Menetelmänä ja käytänteenä analyysimme tuottaa valokuvissa ilmenevästä todellisuudesta yksittäisiä näkökulmia. ”Tämä hienovarainen tiedonmuodostaminen on jatkuvaa liikettä. Se on ymmärtämisen kehä, jossa aineistonkeruu, analyysi ja raportointi kietoutuvat toisiinsa.” (Sivenius & Friman 2017.) Lähestymistapamme seuraa hermeneuttista otetta (ks. Sivenius 2012). Kysymys on ymmärtämisen ja tulkinnan taidostamme, joka yksittäisen tutkimusmetodin sijaan edustaa kokonaisvaltaisempaa tutkimusasennettamme (Gadamer 1979; Kallio 2005, 3; Siljander 1988). Valokuva-aineistoa analysoidessamme työstämme samalla ennako-oletuksiamme ja -käsityksiämme. Tulkintamme valokuvista syntyvät ymmärryksen myötä kehämäisesti esiolettamuksiemme ja merkityshorisonttiemme kohtaamisissa kokonaisuuksien ja osien välisessä dialogissa (Gadamer 2004, 29–39; Sivenius 2012, 62). Gadamerilaisittain – merkityshorisonttimme – näkökulmamme laajenee (tai kapenee) kuvan ja kirjallisuuden kehyksessä. Tutkijoina rakennamme ymmärrystä omaksumme näkökulman varassa, korjaamalla esiyymmärrystämme ja etsien uusia näkökulmia (Kallio 2005, 3; Sivenius 2012, 62–64).

Valokuva-analyysimme on oppimisprosessi, jossa tiedonmuodostus tapahtuu ymmärtämisen kehässä teoriaohjaavasti valitsemiemme käsitteiden kautta ja tuo samalla moninaisia näkökulmia tulkintoihin museon arkiston valokuvien representaatioista (ks. myös Sivenius & Armila 2021; Sivenius & Friman 2017). Hermeneuttinen otteemme on jatkuva, päättymättömän prosessi, jossa asetamme tutkijoina henkilökohtaiset oletuksemme totuudenkaltaisuudesta koetukselle ja muokkaamme tarvittaessa lähestymistapaamme (Gadamer 2004; Kallio 2005, 3; Sivenius 2012, 62–64). Kokoavasti: tässä artikkelissa syntyivät ymmärryksemme syventyminen ja merkityshorisonttien sulautuminen konkreettisesti tutkija- ja aineistotriangulaatiota soveltaen, valitsemiemme seitsemän valokuvan tulkinnan, tilan, paikan ja kentän käsitteellisteoreettisen tarkastelun, keskustelujemme, havainnointimme sekä muistiinpanojen tekemisen ja niiden lukemisen välisessä vuoropuhelussa (ks. myös Denzin 2009).

Tilasta: Vaatimus ja mahdollisuus muutokseen

Valokuvallinen kokemus on ajallinen ja tilallinen siirtymä, joka pitää sisällään henkilökohtaisia, kulttuurisia ja historiallisia aineksia. Tulkitsemme seuraavassa valokuvia Kulttuuribunkkerista representaationa tilasta. Käsitämme teoriaohjaavasti tilan ulottuvuudeksi, jota tuotetaan sosiaalisesti ja ajallisesti yhdessä (ks. esim. Massey 2008). Se on samanaikaista olemassaoloa, ihmisten ja asioiden kohtaamista (Logan 2012) fyysisen tilan lisäksi. Valokuvat valtauksesta edustavat Kulttuuribunkkeriin muovautunutta tilaa, jonka tarkastelussa rajaamme katseen nuorten ja ympäröivän yhteiskunnan väliseen suhteeseen. Nuoret istuvat vallatun rakennuksen ulkopuolella. Sen edustalle on ripustettu kookas banderolli, jossa lukee: ”Jo riittää holhous! Elämä ja taide ihmisten ehdoilla!” (Kuva 1.)

Kuva 1. Pohjois-Karjalan museo, Karjalan Maa -lehden kuvakokoelma, 1989.

Tulkitsimme valokuvaa nähden sen esityksenä: banderollin tekstin voi sanoa kuvastavan tyytymättömyyttä yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja tekevän näkyväksi talonvaltauksen tavoitteita. Talonvaltaustoiminta tilana edustaa näin vaatimusta ja mahdollisuutta muutokseen (Bourdieu 1998, 43–44). Myös tutkimuksissa on esitetty, että talonvaltaajilla on pyrkiä edistää tavoitteitaan ja tarpeitaan sekä saada itselleen käyttöön muuten saavuttamattomissa olevaa, kontrolloimattomaksi koettua tilaa (Luhtakallio 2008, 41; Vapaa Helsinki -kollektiivi 2008; Wallin 2008, 9–10).

Kuten edellä esitimme, tilaa tuotetaan sosiaalisesti ja ajallisesti yhdessä. Samassa fyysisessä tilassa voi ilmetä myös eri tilallisuuksia, joiden muodostumiseen vaikuttavat tuotetut yhteiskunnalliset ilmiöt (Richardson & Jensen 2003, 7–8). Esimerkiksi jälkiteollisesta yhteiskunnasta on sanottu, että nuoruus päättyy epämääräisemmin ja yksilöllisemmin kuin ennen ja rikkoo aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä normeja (Jokinen 2014, 250–251; Sugarman 2004, 10, 44). Tulkitsimme tämän ilmenevän valokuvassa banderollin tekstissä, joka ehdottaa talonvaltaajien pyrkivän luomaan itse ehdot toiminnalleen. Kyllit, taide ja vallattu kiinteistö fyysisenä tilana näyttäytyvät rajan rakentamisena muuhun yhteiskuntaan. Talonvaltauksessa korostuu toiminnan yhteisöllisen luonteen merkitys, mihin valokuvassa viittaa nuorten asettautuminen vallatun kiinteistön portaille yhdessä aikaa viettämään (ks. Simonen 2008). Talonvaltaus edustaa näin nuorten keskinäistä yhteisöllisyyttä.

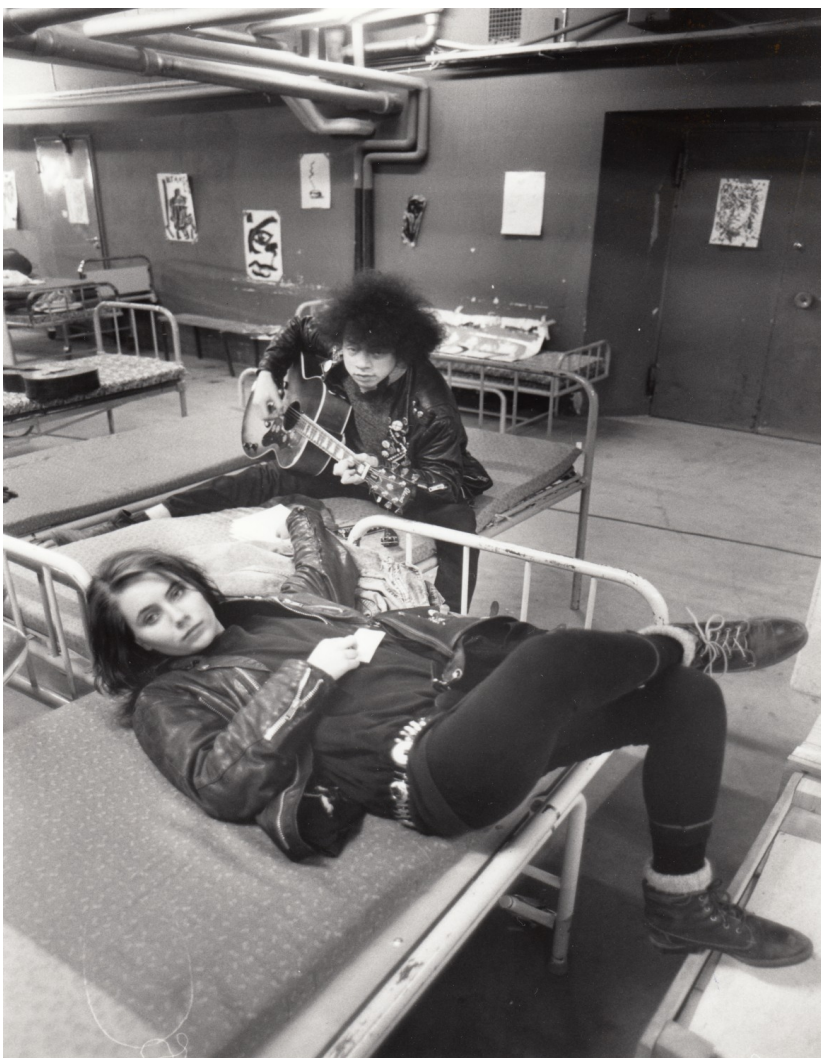
Kuva 2. Pohjois-Karjalan museo, Karjalan Maa -lehden kuvakokoelma, 1989.

Talonvaltaajien tummat, siluettimaiset hahmot nousevat esiin valokuvasta omana ryhmänä. (Kuva 2.) Anonyymeiksi jäävät nuoret istuvat vallatun rakennuksen ulkopuolella. Valokuva tuottaa tunnelman havainnon kohdistumisesta rakennuksen sisältä ulospäin. Arvoituksellinen kuvakulma ei paljasta tietoa talonvaltaajien mahdollisista tavoitteista tai tapahtumista rakennuksen sisällä. Bourdieu (1998, 43–44) kuvaa sosiaalisen tilan olevan joukko toistensa suhteen määrittäviä asemia. Valokuvan esittämässä näkymässä keskeisiä elementtejä ovat talonvaltaajat ja taustalla näkyvä urbaani kaupunkimaisema. Valittu näkökulma asemoi nuoret kiinteistön rajalle, minkä tulkitsemme edustavan talonvaltaajien ja ympäröivän yhteiskunnan välistä suhdetta. Sosiaalisessa tilassa omaehtoinen talonvaltaus

voi aiheuttaa yhteiskunnallista liikehdintää (ks. esim. Bourdieu 1998, 43–44; Löw 2016, 151–154; Stranius 2008).

Seuraavassa valokuvassa näkymä siirtyy vallatun rakennuksen sisälle. (Kuva 3.) Yksi nuori makoilee sängyllä ja toinen soittaa kitaraa. Valokuvan kautta hahmottuvassa tilassa nuorten pukeutumistyyli, kitara ja ajanviettotapa ovat keskeisiä materiaalisia ja symbolisia elementtejä, jotka vievät ajatuksia punk-alakulttuuriin ja ennakko-oletuksiin nuorten arvo-maailmasta (ks. Löw 2016, 6). Tulkitsemme tämän nuorten pyrkimyksen vaikuttaa yhteis-kuntamme sosiaalisiin jakoihin. Toisaalta valokuvassa esitetty nuorten alakulttuuriin liitetty, normeja rikkova pukeutuminen ylläpitää jo vakiintuneita jakoja ja ennakkokäsityksiä talonvaltauksen kiistanalaisuudesta. (Bourdieu 1998, 44; Lukkarinen 2012, 202.) Talonval-taajanuorten omaehtoiset ajanviettotavat tuovat esille välillisesti nuorten halua päättää omasta ajankäytöstään. Samalla esitys heidän joutilaisuudestaan voidaan tulkita uhkaksi yhteiskunnalliselle järjestykselle (ks. Simonen 2008).

Kuva 3. Pohjois-Karjalan museo, Viikko Pohjois-Karjala -lehden kuvakokoelma, 1989.

Valokuvan nuoret katsovat kuvaajaa kohti, ja tämä esitetty asetelma mahdollistaa heidän ilmeidensä ja katseidensa havainnoimisen. Kuvakulma tuottaa valokuvallisen kokemuksen talonvaltauksen arjesta ajallisena, tilallisena ja kulttuurisena siirtymänä, kuten aiemmin olemme esittäneet. Talonvaltausta voi kuvata osaksi nuorten elämäntilaa, jota säätelevät yksilöä ympäröivät yhteiskunnalliset instituutiot, koulutusjärjestelmä ja taloudelliset rakenteet (Aapola & Kaarninen 2003, 12; Häkkinen 2014, 34). Tulkintamme mukaan valokuva talonvaltaajien ajanviettotavoista Kulttuuribunkkerin sisätiloissa tekee näkyväksi myös talonvaltauksen osallistumismuotona nuorille avaamia mahdollisuuksia. Valtauksen valokuvallisesta esityksestä tilana nousee esiin ajan nuorisokulttuuriin viittaava tyyli ja nuorten keskinäinen yhteisöllisyys (vrt. esim. Aapola & Kaarninen 2003, 12–13).

Paikka: Yhdessä ja erikseen

Ihmisellä on mahdollisuus muuttaa paikkaa toiminnallaan ja vastavuoroisesti paikka vaikuttaa ihmisen toimintaan (Hyvärinen 2014, 16; Logan 2012, 508). Paikkoja tehdään liittämällä niihin arvoja ja arvostuksia (Gieryn 2000, 465; Gruenewald 2003, 623). Seuraavassa tulkitsemme valokuvia Kulttuuribunkkerista representaationa paikasta, jota nuoret muokkaavat aktiivisesti omaehtoisella, arvostuksiin pohjautuvalla toiminnallaan. Samalla he haastavat nuorille perinteisesti osoitettuja yhteiskunnallisen osallistumisen kanavia sekä yhteiskunnan instituutioiden yksilöiden käyttäytymiselle asettamia odotuksia (ks. esim. Häikiö & Snellman 2017, 118–119; Simonen 2008, 43–45).

Tätä tekee näkyväksi esimerkiksi valokuvassa esitetty tilanne, jossa talonvaltaajat istuvat Kulttuuribunkkerin edustalla ja paikalle on saapunut viranomaisilta vaikuttavia aikuisia erilaisine univormuineen. Suurin osa nuorista istuu ja aikuiset seisovat heidän luonaan. (Kuva 4.) Valokuva tuottaa vaikutelman jonkinlaisesta interventioista eli väliintulosta ja kuvastaa näin talonvaltauksen osallistuvien nuorten suhdetta ympäröivän yhteiskunnan instituutioihin. Valokuvan esitys korostaa epäsuorasti, että vallattu kiinteistö ei kuulu vain talonvaltaajille huolimatta esimerkiksi valokuvassa näkyvistä, talonvaltauksen liittyvistä julisteista ja kylteistä.

Kuva 4. Pohjois-Karjalan museo, Viikko Pohjois-Karjala -lehden kuvakokoelma, 1989.

Kulttuuribunkkerin valtaus esitetään paikkana, jonka voidaan tulkita myös rajoittavan valtaukseseen osallistuvia. Nuorten ja viranomaispukuisten näkemykset ja kokemukset talonvaltauksesta paikkana voivat olla keskenään erilaisia (ks. Gieryn 2000, 464–466, 472; Hyvärinen 2014, 16). Talonvaltauksesta on sanottu, että se nähdään usein julkisen vallan näkökulmasta häiriköintinä (ks. Simonen 2008, 43; Wallin 2008, 9). Valokuvan välittämä näennäisen rauhallinen tunnelma haastaa edellä esittämäämme käsitystä, mutta samanaikaisesti viranomaispukuisten aikuisten toiminta kuvaustilanteessa ilmentää ristiriitaisuutta. Nuorten organisoima talonvaltaus representoi uhkaa ja ongelmaa, joka ratkeaa, kun aikuisia edustavat viranomaiset puuttuvat valtauksen kulkuun (ks. Aapola & Kaarinen 2003, 17). Itsenäisesti toimineet talonvaltaajanuoret esitetään myös valokuvan perusteella huolenpitoa tarvitsevinä.

Talonvaltauksen päättymistä esittävää valokuvaa tarkemmin katsoessa oletukset sen esittämän tilanteen aiheuttamasta uhkasta vaimenevat. Vasemmalla näkyvä ”Pieksämäen vanhan kirkon kuoro” -kyltti tuo kuvaan leikkisyyttä. Tämä elementti vie ajatuksia talonvaltaukseseen performanssina ja esityksenä, jolla nuoret voivat tuoda omaa viestiään esille. Valokuva esittää talonvaltauksen paikkana, johon liittyvät arvostukset ovat murroksessa, ja talonvaltaajien ja aikuisten välinen suhde elää. Viranomaiset vaikuttavat olleen tosissaan puuttuessaan tilanteeseen. Kuvaushetkellä univormuisten aikuisten ilmeet vaihtelevat väsyneistä lähes leppoisaan, kun he tekevät muistiinpanoja ja puhuvat nuorten kanssa. Tulkitsemme valokuvan esittävän, että talonvaltauksen päättyessä talonvaltaajat muuttuvat järjestelmän uhmaajista, vakavasti otettavasta vastuksesta takaisin kasvatettaviksi nuoriksi (ks. Sivonen 2006, 37–40).

Kuva 5. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.

Myös vallatun kiinteistön keittiössä aikaa viettävät nuoret edustavat tavanomaisuutta ja arkisuutta. (Kuva 5.) Etualalla yksi henkilö istuu syömässä. Kuvan voi tulkita edustavan talonvaltauksen paikan yhteisöllisyyttä ja tarpeellisuutta siihen osallistuville. Talonvaltaajien kiinteistöön sijoittamat tekstit vahvistavat valokuvassa rakentuvaa näkymää talonvaltauksesta paikkana. Esimerkiksi jääkaapin ovesa lukee ”Siivoa jälkesi, olitpa kuka tahansa”. Yhdellä talonvaltaajista on päässään pahvista tehty, ”serihvi”-tekstillä varustettu hattu, jonka voi tulkita piikittelevän lempeästi lainvalvonnalle ja välillisesti kyseenalaistavan kontrollin pakollisuuden valokuvassa ilmenevän rauhallisen tunnelman myötä.

Talonvaltaus esitetään valokuvissa ristiriitaisena paikkana. Talonvaltausta pidetään usein yhteiskunnan pakkokontrollia vastustavana, radikaalina toimintana (ks. esim. Stranius 2008). Tulkintamme mukaan valokuvissa talonvaltaus näyttäytyy kuitenkin nuorten aktiivisuutena ja heidän halunaan vaikuttaa toiminnallaan ympäristöönsä. Toiminnassa korostuu yhteisöllisyys ja järjestelmällisyys. Talonvaltaus paikkana edustaa valokuvissa nuorten mahdollisuutta vastuun ottamiseen ja kantamiseen (ks. esim. Hyvärinen 2014, 169). Valokuvallinen representaatio talonvaltauksesta haastaa mielikuvia laittomasta, hallitsemattomasta ja normeja rikkovasta toiminnasta: nuorten alakulttuurista, joka uhkaa nykyistä yhteiskuntajärjestelmää (ks. Simonen 2008, 45). Valokuvien maltillisuus saa pohtimaan niiden vastaanottoa ja yleistä suhtautumista talonvaltauksen. Valokuvallinen esitys talonvaltauksesta mahdollistaa myös sen tulkinnan, että nuoret aktivoituvat ottamaan vallan itselleen nykyisessä järjestelmässä ja tekevät paikoista omiaan.

Symbolista kamppailua kentällä

Kenttä edustaa sosiaalisena areenana pysyvyyttä ja muutosta, pyrkimystä pääoman säilyttämiseen ja kartuttamiseen sekä oman aseman parantamiseen (Bourdieu 1998, 44; Jenkins 1992, 52–53; Thomson 2014, 66–67). Se rakentuu toimijoiden välisten valtasuhteiden kautta (ks. Jenkins 1992, 53). Tulkitsemme seuraavassa valokuvia Kulttuuribunkkerista nähden ne representaationa kenttästä. Valokuvissa kenttää edustavat erityisesti nuorten ja yhteiskunnan viranomaisten ja median väliset kohtaamiset. Bourdieu (1985, 129) on esittänyt, että ajatukset nuoruudesta määräytyvät yhteiskunnallisessa taistelussa vanhojen ja nuorten välillä. Laittomasta ja paheksutusta talonvaltauksesta muodostuu valokuvien esittämänä symbolisesti merkittävä kenttä, joka voi vaikuttaa käsityksiimme nuoruudesta (ks. myös Hall 2013).

Kuva 6. Pohjois-Karjalan museo, Viikko Pohjois-Karjala -lehden kuvakokoelma, 1989.

Talonvaltausta esitetään valokuvissa kenttänä, joka kutsuu sen toimijoita vuorovaikutukseen ja jopa konfliktiin. (Kuva 6.) Yhteiskunnassa pidetään suotavana aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnallista osallistumista, johon myös äänestäminen liitetään (ks. esim. Häikiö & Snellman 2017). Valokuvan ”Miksikö emme äänestä?” -banderollin viesti edustaa tämän näkemyksen kyseenalaistamista ja tuo esille nuorten ja ympäröivän yhteiskunnan välisiä mahdollisia haasteita näiden yrittäessä ymmärtää toisiaan. Banderolli on tulkittavissa tyytymättömyyden ja äänestämättömyyden ilmaukseksi, ja se myös vihjaa talonvaltaajien tietävän syynsä äänestämisestä kieltäytymiseen. Valokuvan aidattu alue vahvistaa mielikuvaa talonvaltaajien ja muun yhteiskunnan välisestä etäisyydestä.

Kulttuuribunkkeri edustaa talonvaltauksen liittyvää symbolista kamppailua myös fyysisenä pelikenttänä ja pääomana. Katsomme talonvaltauksen tuovan nuorille sosiaalista sta-

tusta ja kulttuurista pääomaa: uskoa omaan voimaan ja autonomisen aseman saavuttamiseen omasta objektiivisesta asemasta käsin (ks. Bourdieu 2018, 89; Hollo 1931). Valokuvassa esitetty Kulttuuribunkkeri ei ole laillisesti talonvaltaajien omistuksessa, mutta se representoidaan valokuvassa heidän haltuunsa ottamana, ja tämä voidaan tulkita osaksi nuorten symbolisen pääoman hallintaa. Valokuvat tekevät näkyväksi talonvaltaajien tapaa vaihtaa kentän voimasuhteisiin. He rikkovat vakiintuneita toimintatapoja ja haastavat näin suhtautumista eri pääomalajeihin. Kentällä vallitsevat tietyt totutut säännöt, mutta laittomalla talonvaltauksella nuoret astuvat peliin luoden omat sääntönsä, mitä edustaa esimerkiksi banderollin teksti äänestämättömyydestä. (Ks. Bourdieu 1998, 46.)

Valokuvien merkitys ei rajoitu vain kyseiseen talonvaltaukseseen, vaan siihen vaikuttavat myös valokuvien joustavat käyttök kontekstit. Kulttuuribunkkeri esiintyy valokuvissa symbolina laajemmalle nuoruuteen liittyvälle symboliselle kamppailulle. Nuoruuden normit rikkoutuvat talonvaltaustoiminnassa (ks. esim. Elder & Giele 2009, 23), ja valokuvat tekevät näkyväksi ympäröivän yhteiskunnan reaktioita talonvaltaukseseen symbolisen kamppailun kiihtyessä. Kulttuuribunkkeri esitetään valokuvissa kentänä, jolla on merkitystä sekä talonvaltaajille itselleen että ympäröivälle yhteiskunnalle. Talonvaltaus uhkaa sosiaalisten jakojen pysyvyyttä, ja kenttä järjestäytyy toistuvasti uusiin asetelmiin. Valokuvissa esitetyt viranomaiset tekevät työtään ja toimivat määrätietoisesti vaikuttaakseen talonvaltaukseseen.

Kuva 7. Pohjois-Karjalan museo, Viikko Pohjois-Karjala -lehden kuvakokoelma, 1989.

Kulttuuribunkkerin valtauksen päättymistä esittävässä kuvassa nuoret oleskelevat yhdessä aidan ulkopuolella poliisi-auton vieressä. Yksi heistä juo pullosta, toisella on kädessään

”Eväskontti” ja ”Jätti murskaa hinnat” -muovipussit. (Kuva 7.) Valokuvan asetelma tuottaa mielikuvan siitä, että talonvaltauksen päätyttyä kentän hierarkia muuttuu (ks. esim. Bourdieu 2018, 87–91). Valokuvassa päähenkilönä näyttäytyy rakennuksen portilla seisova, mikrofoniiin puhuva poliisi, jota kuvataan. Tämä valokuva luo vaikutelman siitä, että talonvaltauksessa huomiota kiinnitetään erityisesti viranomaisten näkemyksiin ja nuoret jäävät sivustakatsojan rooliin. Toisaalta ympyrämäiseen ryhmittymään asettuneet seisovat nuoret näyttäytyvät omana yhteisöllisenä ryhmänään. Nuorten poistaminen alueelta aidan ulkopuolelle osoittaa heille paikan ja tilan.

Talonvaltauksen kentässä ei ole kyse ainoastaan voittamisesta tai häviämisestä, vaan symbolisen kamppailun mukaisesti talonvaltaus itsessään voidaan käsittää nuorille merkityksellisesti strategiaksi (ks. Ferrare & Apple 2015, 47–48). Valokuvat esittävät Kulttuuribunkkerin valtaamisen nuorten omaehtoisena projektina, jossa pyrkimyksenä on muuttaa kehityksen suuntaa edes hetkellisesti kyseenalaistamalla totuttuja toimintatapoja. Aikuiset viranomaiset taas näyttäytyvät muutoksen vastavoimana, joka pyrkii vahvistamaan omaa asemaansa ja säilyttämään vanhan järjestyksen kentällä. Nuoruuden kenttänä talonvaltaus esitetään uuden ja vanhan, muutoksen ja pysyvyyden ristiaallokkona (ks. Bourdieu 1998, 44).

Talonvaltaus edustaa valokuvissa jännitteistä kenttää, joka on osallistujilleen merkityksellinen ja taistelemisen arvoinen. Talonvaltaajanuoret esitetään tyytymättöminä vallitsevaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Talonvaltaus edustaa valokuvissa nuorten pyrkimyksiä vaikuttaa ympäristöönsä, ja he ovat valmiita rikkomään tämän vuoksi lakia. Kulttuuribunkkerin valtaus horjuttaa totuttuja toimintatapoja ja näin muokkaa osapuolten tapaa havainnoida toisiaan (ks. Bourdieu 2018, 87–91). Talonvaltaus esitetään tutkimusaineistomme valokuvissa tilanteena, johon viranomaisten on puututtava. Kulttuuribunkkerin valtaus päättyy ja nuoret poistuvat alueelta.

Lopuksi

Olemme tulkinneet Kulttuuribunkkerin valtauksessa esitettyjä valokuvia talonvaltauksen, tilan, paikan ja kentän näkökulmista. Paikat ja tilat tuottavat sosiaalisia jakoja yhteiskunnassamme, ja symbolista kamppailua käydään kentillä ja sosiaalisilla areenoilla sekä sosiaalisessa ja fyysisessä todellisuudessa (Bourdieu 1998, 2018). Valokuva visuaalisena kulttuurina ja representaationa osallistuu väistämättä ymmärrykseemme maailmasta (Chaplin 1994). Valokuvat tekevät näkyväksi talonvaltausta moninaisena, ristiriitaisenakin representaationa tilasta. Voikin pohtia, vaikuttaako valokuvissa esitetty talonvaltauksen visuaalinen ilme katsojan tapaan suhtautua talonvaltaukseseen ja johtaako tämä harkitsemattomiin tulkintoihin nuorten ajatuksista ja talonvaltaukseseen johtaneista syistä. Tulkitaanko talonvaltaaja aktiiviseksi vai passiiviseksi, odotukset täyttäväksi vai rikkovaksi, samanlaisiksi vai liian erilaisiksi?

Bourdieuilaisittain olemme tulkinneet talonvaltausta jatkuvassa liikkeessä olevana tilana, joka edustaa osallistujille mahdollisuutta muutokseen ja vaatimusta muutoksesta (ks. Bourdieu 1998). Talonvaltaus näyttäytyy asioiden ja ihmisten kohtaamisen tilana, joka tekee näkyväksi yhteiskunnallista tilannetta ja talonvaltaukseseen osallistuvien nuorten tyytymättömyyttä siihen. Paikkana talonvaltaus on ristiriitainen talonvaltauksen osapuolten liittäessä siihen erilaisia arvostuksia ja käsityksiä. Talonvaltaus esitetään paikkana, joka tarjoaa nuorille mahdollisuuden muuttaa sitä toiminnallaan ja toisaalta se paikkana myös

rajoittaa heidän toimintaansa (ks. Logan 2012). Valokuvissa Kulttuuribunkkeri edustaa nuorten aktiivisen toimijuuden ja yhteisöllisyyden paikkaa.

Symbolinen kamppailu muuttaa kentän toimijoiden tapaa havainnoida toisiaan, ja talonvaltaajat esitetään myös riskinä vallitsevalle järjestykselle (ks. Bourdieu 2018). Talonvaltaus osana nuorten elämänkulkua ei sovi normatiivisiin käsityksiin aikuisuuteen siirtymisestä (Jokinen 2014; Sugarman 2004). Katsomme Kulttuuribunkkerin valtauksen esittävän osapuolilleen merkityksellistä kenttää, joka kutsuu ja haastaa ihmisiä. Symbolisessa kamppailussa kyseenalaistetaan usein kentällä vallitsevia normatiivisiin arvoihin ohjaavia sääntöjä (Bourdieu 1985; Jenkins 1992), mikä toteutuu talonvaltauksessa kenttänä nuorten pitäessä sitä lain rikkomisen arvoisena. Valokuvat esittävät Kulttuuribunkkerin valtauksen kokonaisuutena, jossa viranomaispukuiset aikuiset saapuvat paikalle ja keskeyttävät talonvaltauksen. Lopulta nuoret jäävät sivustakatsojan rooliin.

Illuusio ajallisesta ja tilallisesta siirtymästä on keskeinen osa valokuvallista kokemusta (Seppänen 2014). Kulttuuribunkkerin valtausta esittävät valokuvat piirtävät esiin valikoidun taltiointin talonvaltaukselta, esityksen hetkestä ja tilasta (Bourdieu 1965; Sontag 1984). Vastaavasti teoriaohjaava, hermeneuttinen kuvantulkintamme on yksi mahdollinen tulkinta, jonka pyrkimyksenä on ymmärtää talonvaltausta tilana, paikkana ja kenttänä. Kuten talonvaltauksen osapuolet voivat kokea talonvaltauksen eri tavoin, samoin talonvaltausta esittävät valokuvat voivat merkitä eri asioita kuvien katsojille. Valokuvat esittävät hetkeä menneisyydestä, mutta tulkitsemme niitä nykyajassa osana ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria (Chaplin 1994; Knowles & Sweetman 2004; Hall 2013).

Analyysimme kohteena olevat museokokoelmien valokuvat ovat osa museon tallentamaa yhteiskuntamme kulttuuriperintöä. Museoinstituution katsomme ilmentävän ja muokkaavan yhteiskuntamme sosiaalista rakennetta ja kulttuurin arvoja (ks. esim. Robbins 2016; Witcomb 2003). Talonvaltaus on laittomuudestaan huolimatta vakiintunut 1970-luvulta alkaen vastakulttuurisena, poliittisena ilmaisuna osaksi nuorten sosiaalisia liikkeitä (ks. Pruijt 2013; van der Steen ym. 2014). Museokokoelmien esittämät representaatiot talonvaltaukselta luovat kulttuurissamme jaettua ymmärrystä siitä, millaiseksi kuvittelemme talonvaltauksen ilmiönä (ks. Hall 2013). Valokuvien edustamat representaatiot voidaan nähdä osana symbolista kamppailua niiden samalla vaikuttaessa käsityksiimme nuorista ja talonvaltaukselta. Muistiorganisaationa valokuvia säilyttävä museo osallistuu siten kasvatusprosessiin valokuvien käyttökontekstien muokkautuessa ajan myötä (ks. esim. Hietaharju 2006; Hooper-Greenhill 1992; Pienimäki 2013).

Tiedostamme, että Kulttuuribunkkerin valtaajien itse ottamat valokuvat, toista talonvaltaustapahtumaa esittävät valokuvat tai toiminnan havainnointi voisivat tarjota erilaisen näkökulman aiheeseen. Valokuvista piirtyy esiin kuvaus Kulttuuribunkkerin valtaukselta monimerkityksellisenä tapahtumahetkenä. Toiminnan ollessa käynnissä nuoret näyttäytyvät itsenäisinä ympäristöönsä vaikuttajina, toisaalta valtauksen päätyttyä nuoret esitetään näennäisen päämäärättömästi alueen ulkopuolella oleskelevina. Tämä tutkimusaineistomme tarjoama representaatio talonvaltaukselta myös haastaa perinteisiä käsityksiä talonvaltaukselta, sillä analysoimissamme valokuvissa talonvaltaus esitetään nuorten mahdollisuutena omaehtoiseen, tavoitteelliseen ja merkitykselliseen toimintaan. Talonvaltaus ohittaa annetut ja otetut normatiiviset kaavat ja siten huomioi nuorten persoonallisen tavan elää elämäänsä (ks. Hollo 1931). Tämän tutkimuksen ja jatkon kannalta pohdimmekin, millaisia omaehtoisuuden toiminnan mahdollisuuksia nykypäivän yhteiskunnassa oleville nuorille annetaan ja kuinka talonvaltaus ilmentää tälle omaehtoiselle toiminnalle asetettuja ehtoja.

Lähteet

- Kuva 1. Pohjois-Karjalan museo, *Karjalan Maa* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 2. Pohjois-Karjalan museo, *Karjalan Maa* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 3. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 4. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 5. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 6. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.
Kuva 7. Pohjois-Karjalan museo, *Viikko Pohjois-Karjala* -lehden kuvakokoelma, 1989.

Kirjallisuus

- Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9–31.
- Aguilera, Thomas 2013. Configurations of Squats in Paris and the Ile-de-France Region. Teoksessa Squatting Europe Kollektive (toim.), *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Struggles*. Wivenhoe, New York & Port Watson: Minor Compositions, 209–230.
- Bourdieu, Pierre 1965. Valokuvauksen sosiaalinen määritelmä. Teoksessa Lintunen, Martti (toim.), *Kuvista sanoin 3* (1986). Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 183–226.
- Bourdieu, Pierre 1985. *Sosiologian kysymyksiä*. Suomentanut Roos, Jeja-Pekka. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, Pierre 1998. *Järjen käytännöllisyys: Toiminnan teorian lähtökohtia*. Suomentanut Siimes, Mika. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, Pierre 2018. *Classification Struggles: General Sociology, Volume 1, Lectures at the Collège de France, 1981–82*. English Collier, Peter. Cambridge: Polity Press.
- Cattaneo, Claudio & Martínez, Miguel A. 2014. Squatting as an Alternative to Capitalism: An Introduction. Teoksessa Cattaneo, Claudio & Martínez, Miguel A. (toim.), *The Squatters' Movement in Europe: Everyday Commons and Autonomy as Alternatives to Capitalism*. Lontoo: Pluto Press, 1–25. <https://doi.org/10.2307/j.ctt183p1wf.4>
- Chaplin, Elizabeth 1994. *Sociology and Visual Representation*. Lontoo & New York: Routledge.
- Dee, E.T.C. 2013. Moving towards Criminalization and Then What? Examining Dominant Discourses on Squatting in England. Teoksessa Squatting Europe Kollektive (toim.), *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Struggles*. Wivenhoe, New York & Port Watson: Minor Compositions, 247–267.
- Denzin, Norman K. 2009. *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315134543>
- Elder, Glenn H. Jr. & Giele, Janet Z. 2009. Life Course Studies: An Evolving Field. Teoksessa Elder, Glenn H. Jr. & Giele, J. Z. (toim.), *The Craft of Life Course Research*. New York: Guilford Press, 1–24.
- Ferrare, Joseph J. & Apple, Michael W. 2015. Field theory and educational practice: Bourdieu and the pedagogic qualities of local field positions in educational contexts. *Cambridge Journal of Education* 45 (1), 43–59. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2014.988682>
- Gadamer, Hans-Georg 1979. *Truth and Method*. Lontoo: Sheed and Ward.

- Gadamer, Hans-Georg 2004. *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Suom. Nikander, Ismo. Tampere: Vastapaino.
- Gieryn, Thomas F. 2000. A space for place in sociology. *Annual Review of Sociology* 26 (1), 463–496. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.463>
- Gruenewald, David A. 2003. Foundations of place: A multidisciplinary framework for place-conscious education. *American Educational Research Journal* 40 (3), 619–654. <https://doi.org/10.3102/00028312040003619>
- Hall, Stuart 2013. The Work of Representation. Teoksessa Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (toim.), *Representation*. Milton Keynes: The Open University, 1–47.
- Hietaharju, Mikko 2006. *Valokuvan voi repiä: Valokuvan rakenne-elementit, käyttöympäristöt sekä valokuvatulkinnan syntyminen*. Jyväskylä Studies in Humanities 60. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hilgers, Mathieu & Mangez, Eric 2015. Introduction to Pierre Bourdieu’s Theory of Social Fields. Teoksessa Hilgers, Mathieu & Mangez, Eric (toim.), *Bourdieu’s Theory of Social Fields: Concepts and Applications*. Abingdon: Routledge, 1–36. <https://doi.org/10.4324/9781315772493>
- Hollo, Juho 1931. *Itsekasvatus ja elämisen taito*. Porvoo: WSOY.
- Hooper-Greenhill, Eilean 1992. *Museums and the Shaping of Knowledge*. Lontoo: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203415825>
- Hyvärinen, Reetta 2014. Paikan käsitykset paikkalähtöisen kasvatuksen tutkimuksessa. Teoksessa Hyry-Beihammer, Eeva Kaisa, Hiltunen, Mirja & Estola, Eila (toim.), *Paikka ja kasvatus*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 9–30.
- Häikiö, Liisa & Snellman, Karita 2017. Marginaalisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevien nuorten osallistuminen. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.), *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere: Tampere University Press, 118–135. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0623-6>
- Häkkinen, Antti 2014. Kun yhteiskunta tuli kylään: Nuorisosukupolvien erilaiset yhteiskuntakohtaamiset ja -kokemukset. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.), *Nuoruuden sukupolvet*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 152. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 32–56.
- Jenkins, Richard 1992. *Pierre Bourdieu*. London, New York: Routledge.
- Jokela, Maija 2017. Kaupungin rajat: Sosiaalikeskus Satama, nuorisopolitiikka ja romanit. *Sosiologia* 54 (1), 63–78.
- Jokinen, Kimmo 2014. Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.), *Nuoruuden sukupolvet*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 152. Helsinki: Nuorisotutkimusseura., 250–273.
- Kallio, Minna 2005. *Ajatus kuvasta: Kuvan merkityksen pohdintaa kasvatuksen kontekstissa*. Soveltavan kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 262. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kant, Immanuel 2013 [1781]. *Puhtaan järjen kritiikki*. Alkuteos *Kritik der reinen Vernunft*. Suomentaneet Nikkarla, Markus ja Ranki, Kreetta, työryhmän johtaja Koistinen, Olli. Helsinki: Gaudeamus.
- Kauppi, Niilo 2006. Bourdieun strukturaali-konstruktivistinen politiikan teoria. Teoksessa Purhonen, Semi & Roos, Jeja-Pekka (toim.), *Bourdieu ja minä*. Tampere: Vastapaino, 163–175.
- Knowles, Caroline & Sweetman, Paul 2004. Introduction. Teoksessa Knowles, Caroline & Sweetman, Paul (toim.), *Picturing the Social Landscape: Visual Methods and the Sociological Imagination*. Lontoo & New York: Routledge, 1–17. <https://doi.org/10.4324/9780203694527>

- Laakkonen, Erja 2015. *Aikuisuuden kulttuuriset kuvat 25–35-vuotiaiden naisten haastattelupuheissa ja naistenlehtiteksteissä*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology, no 69. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Laitinen, Riitta 2004a. Johdanto tilan kokemisen kulttuurihistoriaan. Teoksessa Laitinen, Riitta (toim.), *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Cultural History – Kulttuurihistoriaa 4. Turku: Turun yliopisto, 1–13. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015121724774>.
- Laitinen, Riitta 2004b. Ehtoollisen kokeminen paikassa ja tilassa 1600-luvun Suomessa. Teoksessa Laitinen, Riitta (toim.), *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Cultural History – Kulttuurihistoriaa 4. Turku: Turun yliopisto, 127–154. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015121724774>
- Lipponen, Anne 2012. Arkistojen aarteita: Kulttuuribunkkerin valtaus 1989 – kuvagalleria. Verkoartikkeli, *Karjalainen* [www-lähde]. < <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/maakunta/item/2760> > (Luettu 18.2.2021).
- Logan, John R. 2012. Making a place for space: Spatial thinking in social science. *Annual Review of Sociology* 38 (1), 507–524. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071811-145531>
- Luhtakallio, Eeva 2008. Jotain uutta, jotain lainattua, jotain suomalaista? Talonvaltaukset vertailevasta näkökulmasta. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 39–42 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Lukkarinen, Jani 2012. Elämäntilaa valtaamassa: Talonvaltaus ja neuvottelu nuoruudesta. Teoksessa Pekkarinen, Elisa, Vehkalahti, Kaisa & Myllyniemi, Sami (toim.), *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 192–206.
- Löw, Martina 2016. *The Sociology of Space: Materiality, Social Structures, and Action*. New York: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-349-69568-3>
- Manjikian, Mary 2013. *Securitization of Property Squatting in Europe*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203103180>
- Martin, John & Martin, Ruth 2004. History through Lens: Every Picture Tells a Story. Teoksessa Pole, Christopher J. (toim.), *Seeing is Believing: Approaches to Visual Research*. Amsterdam: JAI Press, 9–22. [https://doi.org/10.1016/S1042-3192\(04\)07002-8](https://doi.org/10.1016/S1042-3192(04)07002-8)
- Massey, Doreen 2008. *Samanaikainen tila*. Toim. Lehtonen, Mikko, Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno. Suom. Rovio, Janne. Tampere: Vastapaino.
- Mikola, Elina 2008. Kolme vuosikymmentä talonvaltauksia. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 17–19 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Mikola, Elina & Stranius, Leo 2008. Vallattuja taloja, urbaaneja utopioita. *Alue ja ympäristö* 37 (2), 63–65 [www-lähde]. < <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64354> > (Luettu 19.11.2021).
- Pienimäki, Mari 2013. *Valokuvien kriittinen tulkitseminen medialukutaitona ja lajityypittelysen kehittäjänä*. Kuvista sanoin 12, Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 45. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

- Pole, Christopher J. 2004. Visual Research: Potential and Overview. Teoksessa Pole, Christopher J. (toim.), *Seeing Is Believing: Approaches to Visual Research*. Amsterdam: JAI Press, 1–7. [https://doi.org/10.1016/S1042-3192\(04\)07001-6](https://doi.org/10.1016/S1042-3192(04)07001-6)
- Pruijt, Hans 2013. The logic of urban squatting. *International Journal of Urban and Regional Research* 37 (1), 19–45. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2012.01116.x>
- Raninen-Siiskonen, Tarja 2017. Sata vuotta museotoimintaa. Teoksessa Heino, Iris & Raninen-Siiskonen, Tarja (toim.), *Pulamasta punkkartiin: Pohjois-Karjalan museo Hilman sata vuotta*. Joensuu: Pohjois-Karjalan museo.
- Richardson, Tim & Jensen, Ole B. 2003. Linking discourse and space: Towards a cultural sociology of space in analysing spatial policy discourses. *Urban Studies* 40 (1), 7–22. <https://doi.org/10.1080/00420980220080131>
- Robbins, Nina 2016. *Poisto museokokoelmasta: Museologinen arvokeskustelu kokoelmanhallinnan määrittäjänä*. Jyväskylä studies in humanities 283. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6581-5>
- Rose, Gillian 2014. On the relation between "Visual research methods" and "Contemporary visual culture". *Sociological Review* 62 (1), 24–46. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12109>
- Salasuo, Mikko 2008. Neuvottelua ilman yhteistä päämäärää. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 70–72 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Salminen, Jarkko 2013. Tila symbolisen kamppailun kohteena: Tapaus Ideapark. *Alue ja ympäristö* 42 (1), 25–36 [www-lähde]. < <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64765> > (Luettu 1.3.2021).
- Seppänen, Janne 1997. Miten lähestyä valokuvaa? Kolme teoreettista mallia valokuvan tutkimiseksi. *Sociologia* 34 (1), 53–63.
- Seppänen, Janne 2014. *Levoton valokuva*. Tampere: Vastapaino.
- Siljander, Pauli 1988. *Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 55. Oulu: Oulun yliopisto.
- Simonen, Riina 2008. Talojen valtaaminen ja kansalaisosallistumisen rajat. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 43–46 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Sivenius, Ari 2012. *Aikuislukion eetos opettajien merkityksenantojen valossa*. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 23. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Sivenius, Ari & Friman, Iina 2017. Taidelähtöinen projekti tutkimuksellisena lähestymistapana – nuorten elämä kuvin ja sanoin. *Nuorisotutkimus* 35 (1–2), 26–39 [www-lähde]. < <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2017/1-2/taidelah.pdf> > (Luettu 24.6.2022).
- Sivenius, Ari & Armila, Päivi 2021. Vuosi lähempänä hautaa? Törmäyksiä demokraattisessa koulutusyhteiskunnassa. *Kasvatus & Aika* 15 (3–4), 227–244. <https://doi.org/10.33350/ka.107863>
- Sivonen, Kirsti 2006. *Itsekasvatus suomalaisena käsitteenä ja käytäntönä*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 117 Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Sontag, Susan 1984. *Valokuvauksesta*. Suom. Cederström, Kanerva & Virtanen, Pekka. Helsinki: Love Kirjat.

- van der Steen, Bart, Katzeff, Ask & van Hoogenhuijze, Leendert 2014. Introduction: Squatting and Autonomous Action in Europe, 1980–2012. Teoksessa van der Steen, Bart, Katzeff, Ask & van Hoogenhuijze, Leendert (toim.), *The City Is Ours: Squatting and Autonomous Movements in Europe from the 1970s to the Present*. Oakland, CA: PM Press, 1–19.
- Stimson, Blake 2005. Introduction. Teoksessa Hall, John. R., Stimson, Blake & Becker, Lisa Tamiris (toim.), *Visual worlds*. Lontoo & New York: Routledge, 1–10.
- Stranius, Leo 2008. Talonvaltauksset yhteiskunnallisena liikkeenä. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 30–38 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Sugarman, Léonie 2004. *Counselling and the Life Course*. Lontoo, Thousand Oaks: SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781446218938>
- Thomson, Patricia 2014. Field. Teoksessa Grenfell, Michael (toim.), *Pierre Bourdieu: Key Concepts*. Durham, UK: Acumen, 65–80.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vapaa Helsinki –kollektiivi 2008. Vapaa tila, vapaa Helsinki. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 12–15 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Wallin, Stefan 2008. Talonvaltauksset ja nuorten harjoittaman kansalaisaktivismiin suhde julkiseen valtaan. Teoksessa Stranius, Leo & Salasuo, Mikko (toim.), *Talonvaltaus liikkeenä – miksi squat ei antaudu?* Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 19. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 9–11 [www-lähde]. < <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/talonvaltaus.pdf> > (Luettu 20.2.2021).
- Witcomb, Andrea 2003. *Re-Imagining the Museum: Beyond the Mausoleum*. Lontoo & New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203361023>

KM Reetta-Mari Kellokoski työskentelee projektikoordinaattorina Joensuun museoilla. Kellokoski on *Pedagogical Tact* -tutkimusryhmän jäsen ja hänen tutkimusintressejään ovat muun muassa kulttuuriperinnön representaatiot ja taidelähtöinen kasvatustieteen tutkimus.

KT Ari Sivenius työskentelee Itä-Suomen yliopistossa kasvatustieteiden metodologian ja tutkimuskäytännön yliopistonlehtorina. Sivenius johtaa *Pedagogical Tact* -tutkimusryhmää. Hänen tutkimusintressejään ovat muun muassa ihmistieteiden metodologia, laiminlyövä kasvatuspolitiikka sekä käytännöllinen ja esteettinen viisaus kasvatuksessa.